

מסולל

השכלת יסוד

פרק א: מאפיינים של תקשורת בין-אישית ותקשורת המונים

לפרק זה יוקדשו 7 שעות

מטרת כללית

- להקנות מושגי יסוד בתקשורת
- לפתח הבנה לגורמים המשפיעים על תהליכי תקשורת

מטרות אופרטיביות

1. הלומד ידע ויבין את המושג 'תקשורת'.
2. הלומד יפתח הבנה לשוני בין תקשורת בין-אישית לתקשורת המונים.
3. הלומד ידע ויבין מושגי יסוד בתהליך התקשורת הבין-אישית ובתקשורת המונים.
4. הלומד ידע ליישם מושגי יסוד בתהליך התקשורת.
5. הלומד ידע לפרק ולהרכיב את תהליך התקשורת (אנליזה וסינתזה).
6. הלומד ידע ויבין את מאפייני חברת ההמונים.
7. הלומד יבין את הגורמים להתפתחות תקשורת המונים בחברת המונים.
8. הלומד ידע לפרק את התהליך בתקשורת ההמונים למרכיביו.

מאפייני תקשורת

ביבליוגרפיה	הערות דיסקטיות	מושגי יסוד	לויז'	הנושא
<p>אלדר, ר' (1994). המון תקשורת - מנבא לתקשורת המונים. רכס, עמ' 23-31.</p> <p>כספי, ר' (1993). תקשורת המונים, כרך א': האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 57-33</p>	<p>מהי תקשורת? סיעור מוחין והקניית מושגי יסוד.</p> <p>הגדרת עקרונות והכללות תוך התבססות על:</p> <p>משחקי תפקידים</p> <p>וניתוח סיטואציות של תקשורת בין-אישית.</p>	<p>מוען, נמען, מסר, פענחות, רעש, משוב, תגובה. תקשורת תוך-אישית, תקשורת בין-אישית, תקשורת ישירה, תקשורת מתווכת, שיח פומבי, תקשורת לא מילולית, אי הבנה, 'רעש' בתקשורת, שוני תרבותי, קשר עין, שפת גוף, 'קצף'</p>	3 שעות	סוגים ומאפיינים של תקשורת בין-אישית.
<p>כספי, ר' (1993). תקשורת המונים, כרך א': האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב, עמ' 62-68.</p>	<p>עבודה בקבוצות: מאפייני הקהילה (לדוגמה: חברה כפרית) ומאפיינים של חברה ההמונים (אפשר להדגים על-פי מאפייני העיר הגדולה). הלומדים יתייחסו לפרמטרים הבאים: גודל האוכלוסייה, תקשורת בין-אישית, כיצד נתן להעביר מידע באופן מהיר ויעיל. הלומדים יעזרו במקרה. ייתן דיווח למליאה ויערך דיון. את הדיון חשוב לבסס על העבודה בקבוצות.</p>	<p>טכנולוגיה, כיכר השוק, כרות, חברה תרבותית. תקשורת פומבית, תקשורת קהילתית. העברת מידע, דפוס, שידור, רב-גוני, אונימיני, מסר להמונים, דיווח, ספק מידע, הקניית ידע, דעת קהל</p>	2 שעות	תקשורת בקהילה ותקשורת המונים.

פרק ב: תפקידי תקשורת ההמונים

לפניך זה יוקדשו 4 שעות

מטרות כלליות

- לפתח מודעות לחשיבות התקשורת בחברה
- לפתח מודעות והבנה לחשיבות תפקידי התקשורת בחיי הפרט

מטרות אופרטיביות*

1. הלומד יקנה ידע על תפקידי התקשורת בחברה.
2. הלומד יבין את תפקיד התקשורת כמקור מידע ופרשנות וידע לזהות תכנים אלה בתקשורת.
3. הלומד ידע להבחין בין מידע ובין פרשנות.
4. הלומד יבין את תפקיד התקשורת גורם בהעברת תרבות, מסורת וידע לזהות תכנים אלה בתקשורת.
5. הלומד יבין את תפקיד התקשורת כמבדרת וידע לזהות את תוכני הבידור בתקשורת.
6. הלומד יבין את תפקיד התקשורת בשכנוע קהלי יעד וידע לזהות את תוכני השכנוע בתקשורת.

* חשוב שהמורה ישים לב שנושאים אלה מקבלים הרחבה בפרקים השונים של הספר (פירוט במקרה, עמ' 21).

תפקידי תקשורת המונים

הנושא	לוח	מושגים	הערות מתודיות	ביבליוגרפיה
ששת תפקידי התקשורת	1 שעה	סיקור הסביבה, שכתוב, גיוס דעת קהל, המשכיות, תיאום, מתן מידע שימושי	שיטת החקר: זיהוי תפקידי התקשורת מתוך התבוננות בלוח המשרדים השבועי. דרך אחרת: הלומדים ילשמו במשך שבוע דוח צפוי, האזנה וקריאה. בכיתה יזהו הלומדים את תפקידי התקשורת על-פי דוח זה.	כספי, ד' (1993). תקשורת המונים , כרך א'. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 76-91.
זיהוי תכנים בתקשורת על-פי התפקידים שהיא ממלאת	3 שעות		התאמת התפקיד לתוכן שהופיע בתקשורת.	

פרק ג: חופש הביטוי 6 חופש העיתונות

לפרק זה יוקדשו 12 שעות

מטרות כלליות

- להקנות ידע על תפקיד התקשורת בחברה דמוקרטית
- לפתח הבנה לחשיבותה של התקשורת בחברה דמוקרטית
- לפתח יכולת להעריך ולבקר את תפקוד התקשורת ומוצריה
- לפתח מודעות לחשיבותה של תקשורת חופשית, תוך הבנת העקרונות 'חופש הביטוי' ו'זכות הציבור לדעת'

מטרות אופרטיביות

1. הלומדים ידעו ויבינו את עקרונות החברה הדמוקרטית.
2. הלומדים ידעו ויבינו את חשיבות חופש הביטוי לפרט ולחברה דמוקרטית.
3. הלומדים ידעו את מרכיבי חופש הביטוי.
4. הלומדים ידעו את תהליך ההתפתחות ההיסטורית של חופש הביטוי.
5. הלומדים ידעו ויבינו את מגבלות חופש הביטוי.
6. הלומדים ידעו ויבינו את הסכנות בהגבלת חופש הביטוי.
7. הלומדים ידעו ויבינו את חשיבות חופש העיתונות.
8. הלומדים ידעו להעריך ולבקר את תפקוד התקשורת בהקשר מרכיבים שונים של חופש הביטוי ומגבלותיו.

חופש הביטוי

ביבליוגרפיה	הערות דידקטיות	מושגי יסוד	ל"ז	הנושא
אלדר, ר' (1993). המזן תקשורת . רכס, עמ' 184 – 209.	ניתוח אירועים אקטואליים ואירועים מחיי הלומדים.	שוויון, חופש, מגבלות, זרימה חופשית של מידע, צנעת הפרט, זכויות יסוד', חופש הביטוי, משטררים, ביטוי עצמי, מימוש זכויות,	2 שעות	חופש הביטוי והמוקרטיות
גורן, ד' (1986). תקשורת ומציאות . כתר, ירושלים, עמ' 99 – 121.	קטעי עיתונות, צפייה בקטעי חדשות וכתבות חקיר.	חשיפה, חופש מצפון, הגשמה, לשמוע ולהשמיע, דעה אישית, שנוי במחלוקת, דעה חריגה		
ברק, א', חופש הביטוי ומגבלותיו. בן – יוסף, א' ומרון, י' (תשי"ז). חופש הביטוי ותקשורת המונים . האגף לתוכניות לימודים, הוצאת 'במעלה', ירושלים.	ניתוח סיטואציות וכתבות מן העיתונות בקבוצות קטנות. המדרת עקרונות והכללות. יישום העקרונות והכללות לאירועים אקטואליים	גזענות, דיון ציבורי	3 שעות	מגבלות חופש הביטוי והסכנות שבמגבלות אלה
כספי, ד' (1990). 'ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל', בתוך: תקשורת ופוליטיקה . האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 26 – 27, עמ' 79 – 83.				
ברק, א' (1993). 'כבוד האדם כזכות חוקית'. הפרקליט , מא, תשי"ג – ו"ד 4 – 1993.	ניתוח סיטואציות וכתבות מן העיתונות המדגימים חופש עיתונות.	חופש, העלמת מידע, העיתונות, 'נמר של נייר', גיבוי דעה	4 שעות	חופש העיתונות
גורן, ד' (1986). תקשורת ומציאות . כתר, ירושלים, עמ' 179 – 192.	דיון במגבלות שבין זכות הציבור לזכות לבין צנעת הפרט, ניתוח סיטואציות.	זכות הציבור לדעת, חובת הדיווח, עניין ציבורי, עובדה, דעה, נורמות מוסר	3 שעות	זכות הציבור לדעת
	הפרלמנט הכיחתי', התלות ההדדית שבין חופש הביטוי למוקרטיות.			

פרק ד: חדשות ואקטואליה

לפרק זה יוקדשו 14 שעות

מטרות כלליות

- להקנות ידע על הסיקור החדשותי ועל דרכי עבודתם של ארגוני החדשות
- לפתח הבנה ויכולת הערכה של ייצוג המציאות בחדשות

מטרות אופרטיביות

1. הלומד יכיר ויבין את המושג 'חדשות'.
2. הלומד יבין את תפקיד החדשות לגבי הפרט והחברה.
3. הלומד ידע ויבין את דרכי עבודתה של מחלקת החדשות.
4. הלומד ידע את התפקידים (מקצועיות) במחלקת החדשות.
5. הלומד יכיר את מקורות המידע של העיתונות.
6. הלומד ידע לנתח את ייצוג החדשות באמצעי תקשורת שונים.
7. הלומד ידע, יציג ויפתח יכולת הערכה וביקורת של שיקולי העדיפה במחלקת החדשות.
8. הלומד יפתח הבנה ויכולת הערכה וביקורת של ייצוג המציאות בחדשות.
9. הלומד ידע ויבין את חמשת המרכיבים המרכזיים של 'חדשה' (חמש ה-ממ"ם).
10. הלומד ידע לנתח ולהוות את מידת השמירה על כללי האתיקה.

חדשות ואקטואליה

ביבליוגרפיה	הערות דידקטיות	מושגי יסוד	לו"ז	הנושא
אלדר, ר' (1994). המון תקשורת . רכס, עמ' 99 - 70. גורן, ד' (1986). תקשורת ומציאות . כתב, ירושלים, עמ' 99 - 121. למישי, ד' (1994). חחופש לצפות - מבט שני לטלוויזיה . 92 - 67 עמ'. כספי, ד' (1994). תקשורת המונים . כרך ב', האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 94 - 104.	את פרק החדשות כולו חשוב ללמד באמצעות ניתוח ופירוק חדשות בעיתונות הכתובה ובטלוויזיה.	חדשה, ארגון חדשות, סיקור, דיווח, עכשווי מקצועות שונים בארגון החדשות, כגון: עורך, כתב, תחקירן וכד'	1 שעה 2 שעות 3 שעות	הגדרת חדשות ותפקידן מבנה ארגון החדשות. המקצועות והתפקידים בארגון החדשות מקורות מידע של עיתונאים ייצוג חדשות באמצעי תקשורת שונים שיקולים בעריכת חדשות חדשות ומציאות.
	הפיכת הכיתה למערכת חדשות.	מיון ועריכה, אקטואליה, כתבה, שיקולים, עמדות, גרפיקה, עדכני	4 שעה	שיקולים בעריכת חדשות
		דיווח מילדי, העמקה, המחשה	1 שעה	חדשות ומציאות.
		רלוונטי, המשכיות, תמונת עולם, סיקור	1 שעה	מידע המחייב כל חדשה
		חמש המ"מים: מי? מה? מתי? מקום? מדוע? אתיקה מקצועית. 'אילוצי הזמן', אמנות, דיוק, אחריות, בדיקת מידע	2 שעות	אתיקה עיתונאית

פרק ה: התפתחות אמצעי התקשורת

לפרק זה יוקדשו 6 שעות

מטרות כלליות

- לפתח הבנה של השפעות הגומלין בין התפתחות הטכנולוגיות של התקשורת לבין חברה ותרבות
- לפתח הבנה של השפעות הגומלין בין אמצעי התקשורת (המדיה) השונים

מטרות אופרטיביות

1. הלומד יבין את הקשר בין התפתחות אמצעי התקשורת ובין השליטה בידיע.
2. הלומד יבין את השוני בין העברת ידע ומידע בחברה אול'לית לבין העברת ידע ומידע בחברה אוריינית (ליט'רטי).
הלומד ידע ויבין את השוני בין סימנים אקונוים לבין סימנים שרירותיים (אותיות האלף בית).
3. הלומד יבין את הקשר בין שליטה על ידע לבין מידת השוויון בחברה.
4. הלומד יבין את השפעות הערוץ על תהליך ההפקה, דרכי הפצת המסר, ההכנים המועברים בערוץ ומבנה החברה.
5. הלומד ידע ויוכל ליישם את הדגם (מודל) לבידקת מאפייני הערוץ.
- 6.

התפתחות אמצעי התקשורת

ביבליוגרפיה	הערות דידקטיות	מושגי יסוד	לו"ז	הנושא
<p>שנער, ד' (1996). תקשורת: טכנולוגיה, חברה, תרבות. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 17-41.</p>	<p>דיון: מהם המקורות שלנו לידע? מה היו מקורות הידע לפני התפתחות תקשורת המונים ומערכת החינוך? סיכום ועקרונות.</p> <p>בהמשך יתמקד הדיון בכוחו של הידע על-פי ניסיון החיים של הלומדים: המורה ירחיב ויכליל.</p>	<p>דו-שיח, שיח פומבי</p>	<p>1 שעה</p>	<p>הקשר בין ידע לתקשורת, וכוחו של הידע</p>
<p>כספי, ד' (1993). תקשורת המונים. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 97-104.</p>	<p>משחקי חברה שימחישו ללומדים את בעיית הזכירה ואת האמצעים להתגבר על בעיה זו.</p>	<p>כפל לשון, משלים, שמות תואר, חרוזים</p>	<p>1 שעה</p>	<p>מאפייני תקשורת רבליית, העברה מידע מדור לדור. מקורות מידע היום</p>
	<p>מטרה: היכרות עם המושג איקונים. המורה יציג צילומים של איקונים מתוך לוחות בקרה של מכשור ולוח התמרוקים. התלמידים יתבקשו לתאר את הפעולה הנדרשת על פי אייקון.</p>	<p>ייצוג, סמל, קוד, תקשורת מתווכת, איקון, תמרוך</p>	<p>1 שעה</p>	<p>המרחבות מקורות המידע בעולם המודרני ושוורשי הכתב: האיקונים (icons)</p>
	<p>למעלה מטרת התרגיל: התנסות בקושי לכתוב סיפור ארוך ומורכב באמצעות סימונים איקוניים.</p>	<p>העברה תרבותית</p>	<p>1 שעה</p>	<p>האלף בית</p>
	<p>ניתוח מאפייני הערוצים השונים.</p>	<p>תהליך ההפקה, הפצת המסר, ברירת תכנים, מבנה החברה</p>	<p>1 שעה</p>	<p>בקשר בין מאפייני הערוץ לבין מאפייני המסר ותמציתו</p>
	<p>הקשר בין התפתחות הטכנולוגיות לתקשורת (ציור, כתב, המעבר מחומר לחומר) והשפעת התפתחויות אלה על שינויים חברתיים ותרבותיים.</p>	<p>טכנולוגיה, תרבות</p>	<p>1 שעה</p>	<p>דיון מסכם</p>

פרק 1: קשרי הגומלין בין המתמחות הדפוס לשינויים חברתיים ותרבותיים

לפרק זה יוקדשו 5 שעות

מטרות כלליות

- לפתח מודעות לקשר בין ידע לחירות וצמצום עריצות השלטון
- להקנות ידע והבנה על השפעת הגומלין בין המצאת הדפוס להתפתחות החברה והתרבות

מטרות אופרטיביות

1. הלומדים יקבלו מושג כללי על מבנה החברה באירופה של ימי הביניים.
2. הלומדים ידעו ויבינו את הקשר בין מבנה החברה והשלטון לבין תפוצת הידע.
3. הלומדים ידעו את תהליך הפקת הספרים לפני פיתוח מכש הדפוס.
4. הלומדים יבינו את השנוי שחל בספר לאחר פיתוח הדפוס וידעו להעריך את חשיבותו של שינוי זה.
5. הלומדים ידעו ויבינו את החשיבות של אנשי הכנייה והשלטון עם ההתפתחות בתפוצת הידע.
6. הלומדים ידעו מהי צנזורה ויבינו את הסיבות להפעלתה.
7. הלומדים ידעו ויבינו את הקשר בין פיתוח הדפוס להתפתחות המדע והטכנולוגיה.

הקשר בין המתמחות הדפוס לשינויים חברתיים ומרבתיים

ביבליוגרפיה	הערות דידקטיות	מושג'יסוד	ל"ז	הנושא
<p>כל ספר או אנציקלופדיה העוסקים בחברה בימי הביניים.</p>	<p>אפשר לצאת מתוך דיון על הקשיים שיש לחסרי ידע במפגש עם המוסדות הרשמיים.</p> <p>רצוי להקדין קטעים מסדתי קולנוע כגון: שם הוורד ושובו של מרטיין מר. סרטים אלה ממחישים את החיים בימי הביניים.</p>	<p>צמתיים, מעמדות, אצילים, ימי הביניים, שעבוד, שלטה בידיע</p>	<p>1 שעה</p>	<p>מבנה החברה בימי הביניים והשלטה בידיע</p>
<p>אייזנשטיין, א' (1995), 'עלייתו של ציבור הקוראים', בתוך: כספי, ד', עורך, תקשורת המונים: מקלאה. האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 43-53.</p>	<p>חשוב לערוך התנסות בכיתה, לנסות לתת לתלמידים להעתיק טקסט קצר ולברוק אותם את מידת האחידות של הטקסטים.</p> <p>מכאן נצא לדיון על הקשיים שייצרה חוסר האחידות בטקסטים לפני היות הדפוס.</p>	<p>עיטור, כנסייה קתולית, אוניברסיטה, טקסט, אחיד</p>	<p>1 שעה</p>	<p>שיטות העמקת ספרים בכתב יד ואיכות הספרים.</p> <p>הקשיים במיתות המדע בתקופת הספר המועמק בכתב-יד.</p>
<p>אייזנשטיין, א' (1995), 'עלייתו של ציבור הקוראים', בתוך: כספי, ד', עורך, תקשורת המונים: מקואה. האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 43-53.</p>	<p>כס בנושא זה חשוב לתכנן פעילות המבוססת על ניסיון החיים של הלומדים. כדאי לבדוק יחד את הקשר בין ידיעת קרוא וכתוב לבין היכולת לרכוש ידע, להרחיב אופקים ולהיות מעורב חברתית ופוליטית.</p>	<p>תלות כלכלית, גרסה</p>	<p>1 שעה</p>	<p>מכש הדפוס של גוטנברג ותפוצת הידיע</p>

ביבליוגרפיה	הערות דידקטיות	מושגי יסוד	לוי"ז	הנושא
<p>כספי, ד' (1993). תקשורת המונים. כרך א'. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 102-106.</p>	<p>אפשר לבסס את השייעור על כתבת ביקורת מן העיתונות ולקיים דיון בשאלה: מה תהיה תגובת המוסד המבוקר? האם הוא יהיה מרוצה מן הביקורת? ומכאן לחזור לעבר. חשוב להדגיש שבמקופת ראשית הצנזורה, לכנסייה ולמלך היה עדיין כוח רב.</p>	<p>צנזורה, חופש הביטוי, מגילת זכויות, צנזורה, חופש הביטוי, הפצה</p>	<p>1 שעה</p>	<p>הדאגה של אנשי הכנסייה מפני התפשטות הדפוס ותגובתם (הצנזורה)</p>
<p>כספי, ד' (1993), תקשורת המונים, כרך א'. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 109-116.</p>	<p>ביקורת הערוך על-פי הדגם (מודל).</p>	<p>אחידות, דיוק, מהפכה תעשייתית, חשיבה מדעית</p>	<p>1 שעה</p>	<p>הקשר בין הדפוס להתמחות המדע והטכנולוגיה</p>

פרק ז: שלבים בהתפתחות הספר

פרק העשרה (לא חובה)

מטרות כלליות

- לפתח הבנה לחשיבות הספר כמקור של ידע והתפתחות תרבותית
- לפתח מודעות לחשיבות הספר גם בתקופת התקשורת האלקטרונית
- להקנות ידע על השפעות הגומלין בין ערוצים חדשים לערוצים ותקים

מטרות אופרטיביות

1. הלומד ידע ויבין את השפעת הגומלין בין מערכת החינוך לבין התפתחות הספר.
2. הלומד ידע ויבין את החשיבות של ידיעת קרוא וכתוב בעולם כולו.
3. הלומד ידע ויבין את דרכי ההתגוננות של הספר מפני ערוצים חדשים.

התפתחות הספר

ביבליוגרפיה	הערות דיסקטיות	מושג יסוד	לוח	הנושא
כספי, ד' (1993), תקשורת המונים , כרך א': האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 118 – 124.	חשוב להציג ספרים או צילומי ספרים מתקופות שונות.	נפאץ, קדוים, גיוון	1 שעה	ספרים לפני פיתוח מכשיר הדפוס
	חשוב לאפשר ללומדים להתייחס לנושא מנקודת מבט אישית ומכאן לצאת אל העקרונות.		1 שעה	השפעת הגומלין בין התפתחות מערכת החינוך לתפוצת הספר
שנער, ד' (1996), תקשורת: טכנולוגיה, חברת ומדיניות , כרך א', האוניברסיטה הפתוחה תל-אביב, עמ' 19-50.	רצוי לצאת מתוך החוויה האישית.	נגישות למידע, מידע זמין	2 שעות	השפעת גומלין בין התפתחות התעשייה להתפתחות הספר
אלדר, י' (1993), המון תקשורת , רכס, עמ' 36-42.	אפשר לערוך השוואה למתרחש היום.	סוגי עיתונים, דרכי הפצה	1 שעה	תרומתו של העיתון לעליית מספר הקוראים.

פרק ח: שלבים בהתפתחות העיתון

לפרק זה יוקדשו 6 שעות

מטרות כלליות

- להקנות ידע על שורשי העיתונות בת זמננו ועל תהליך התפתחותה
- לפתח יכולת הערכה וביקורת על תפקוד העיתונות ומודעות לחשיבותה של העיתונות לפקט, לחברה ולתרבות

מטרות אופרטיביות

1. הלומד ידע ויבין את תפקיד העיתון בחברה.
2. הלומד ידע ויבין את תפקידו וחשיבותו של הטלגרף להתפתחות העיתונות.
3. הלומד ידע ויבין את המושג 'עיתונות צהובה' ואת הסיבות להופעתה.
4. הלומד ידע את השינויים שחלו בדרכי השיווק של העיתון.
5. הלומד יבין את השפעת הרדיקל על העיתון.
6. הלומד יבין את הסיבות לתחרות ולמאבק בין הערוצים השונים.
7. הלומד ידע מהם 'תאגידי תקשורת' ו'אילי עיתונות' ויבין את המורמים להיווצרות 'תאגידי תקשורת'.
8. הלומד יכיר ויבין את המורמים להוצאת 'כתבי עת' ואת תפקידם החברתי והתרבותי.
9. הלומד ידע להבחין בין 'כתבי עת' לבין מוספים בעיתונות היומית.
10. הלומדים ידעו להעריך ולבקר את חשיבותם של העיתון, של 'כתב העת' ושל ה'מוספים' לענייני הפרט, החברה והתרבות.

התפתחות העיתון

הנושא	ל"ז	מושגי יסוד	הערות דידקטיות	ביבליוגרפיה
תפקיד העיתונות בחברה ובתרבות	1 שעה	ימונים, ירחונים, דו-ירחונים, כתבי עת, הוצאה לאור, צילום עיתונאי, מנויים	הדיון יתבסס על ניסיון החיים של הולמדיס ועל ההיכרות שלהם עם העיתונות. המורה ירחיב, ימקד וינסח עקרונות בשיתוף עם הולמדיס.	כספי, ד' (1993). תקשורת המונים , כרך א'. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 126-143. לימור, י' ומן, ר' (1997). עיתונאות . האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 19-63. אלדר, ר' (1993). המון תקשורת . רכס, עמ' 42-49.
תפקיד הסלנוף בהתפתחות העיתון.	1 שעה	טכנולוגיה, מבדק, עיתון באינטרנט	חשוב לדון על הקשר בין המצאת טכנולוגיות לבין התפתחות העיתונות.	
עיתונות צהובה	1 שעה	עיתונות צהובה, עיתונות מופלגית, עיתונות גבוהה	גישת החקר דורשת להביא לכיתה עיתונות צהובה ועיתונות שאינה מוגדרת כך ולאפשר ללומדים לערוך השוואה. בארץ יש בעיקר מדורים צהובים במקומונים, בעיתוני ערב ובעיתוני נשים. המורה יכול להדגים, באמצעות השוואה, בין מדורים אלה לבין כתבות בעיתונות המטפלות באותם נושאים ברמה עקרונית ולא ברמת רכילות. <i>הפעולה</i> מביאים עיתונים ושכונונים שונים לכיתה וממיינים אותם לסוגי עיתונים שונים. מתוך סוגים אלה גוזרים ומדביקים מדורים צהובים ויצרים עיתון 'צהוב'.	כספי, ד' (1993). תקשורת המונים , כרך א'. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 135-140.

הנושא	ל"ז	מושגי יסוד	הערות די'קטיות	ביבליוגרפיה
התחרות בין הרדיו והעיתון, המאבק על קהלי יעד. התפתחות תאגיד תקשורת ותופעת 'אולי העיתונות'	1 שעה	צרכני תקשורת, פרסומת, התגוננות, אילי עיתונות, מול"ים, הפצה, הפקה, פלח שוק, כתבי-עת	כדאי לערוך ביקור בחנות שיש בה מגוון עיתונים וכתבי עת, ולבדוק יחד עם הלומדים אלו עיתונים וכתבי עת יש בחנות זו. לחלופין, אפשר לבקש מן הלומדים לעשות בדיקה זו כשיעורי בית, או להביא לכיתה מנחה עיתונים וכתבי עת.	נספג, ד' (1993). תקשורת המונים , כרך א'. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 140-143.
עיתונות מודרנית: עיתונות מגוונת המותאמת לקהלי יעד שונים	2 שעות			כנ"ל

- הערה: ניתן להעשיר את נושא העיתון על ידי יצירת אינטגרציה בין שיעור התקשורת לשיעור הבנת הנקרא ולנצל את נושא 'התפתחות העיתון' כנוסח מופץ להוראת מבנה העיתון.

פרק ט: שלבים בהתפתחות הקולנוע

לפרק זה יוקדשו 5 שעות

מטרות כלליות

- להקנות ידע על תהליך התפתחות הקולנוע
- לפתח הבנה של קשרי הגומלין בין תרבות הפנאי לקולנוע

מטרות אופרטיביות

1. הלומד יבין את תרומת המצלמה לתישוד ולעיצוב מסררים.
2. הלומד ידע ויבין את קשרי הגומלין בין ההתפתחות הטכנולוגית של הקולנוע לעליית מספר הצופים.
3. הלומד ידע ויבין על אלו צרכים של האדם עונה הצפייה בקולנוע.
4. הלומד יבין את השפעת הטלוויזיה על צמצום מספר הצופים באולמות הקולנוע.
5. הלומד יבין את הדרכים שבהן התגונן הסתגל הקולנוע למסך הקטן של הטלוויזיה.
6. הלומד יבין שתהליך ההסתגלות של הקולנוע עדיין לא הסתיים, ויעמוד על דרכי ההתמודדות שלו היום.
7. הלומד ידע לנתח להעריך ולבקר את דרכי התמודדות של הקולנוע מול עורצים כמו הטלוויזיה והאינטרנט.
8. הלומד יבין וידע להעריך את תפקידו החברתי והתרבותי של הקולנוע בעבר ובהווה.

הקולנוע

ביבליוגרפיה	הערות דידקטיות	מושגי יסוד	ליו"ז	הנושא
<p>שינער, ד' (1996), תקשורת: טכנולוגיה, תרבות, תרבות. האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 19-21, עמ' 58-60.</p>	<p>חשוב לעשות היכרות עם יצירות מן התקופה שלפני השימוש במצלמה. רצוי להתבסס על חוויות אישיות הקשורות לשימוש במצלמה.</p>	<p>תיעוד, רישום</p>	<p>2 שעות</p>	<p>המצלמה</p>
<p>כספי, ד' (1993), תקשורת המונים, כרך א'. האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 150-170.</p>	<p>אפשר להקדין קטעים מסרט של צ'רלי צ'פלין; או להיעזר בסרט שיר אשיר בנשם, המציג את השלבים בהתפתחות הקולנוע.</p>	<p>ראינוע, פנס קסם, פילם, וידאו, הקדנה</p>	<p>2 שעות</p>	<p>הראינוע והמעבר לסרט המדובר</p>
<p>קלר, ה' (תשנ"ה), לדעת לצפות. האגף לתוכניות לימודים, משרד החינוך, ירושלים. עמ' 12-27.</p>	<p>דיון על השוני בחוויית הצפייה בין קולנוע לסלולרית.</p>	<p>התגוננות, מקור הנכסה, הסתגלות</p>	<p>1 שעה</p>	<p>התמודדות הקולנוע עם טכנולוגיות חדשות</p>
<p>קלר, ה' (תשנ"ה), לדעת לצפות. האגף לתוכניות לימודים, משרד החינוך, ירושלים, עמ' 129-184.</p>	<p>מעקב אחר תהליך ההפקה ואחר אנשי המקצוע המעורבים בהפקה באמצעות 'פירוק' טקסטים קולנועיים.</p>	<p>רשימת המושגים בעמ' 78 במקראה נשרים, קשרים ותקשורת.</p>	<p>2 שעות</p>	<p>הפקה בקולנוע (נושא בחירה)</p>

פרק י: שלבים בהתפתחות הרדיו

לפרק זה יוקדשו 6 שעות

מטרות כלליות

- לפתח הבנה של השפעות הגומלין בין התפתחות הרדיו ובין התהליכים החברתיים והתהליכים התרבותיים
- להקנות ידע על מאפייני הרדיו

מטרות אופרטיביות

1. הלומד ידע ויבין את תפקיד הרדיו בחיי הפרט, המשפחה והחברה בתקופות השונות.
2. הלומד יבין את הקשר בין התפתחות הטלגרף לבין התפתחות הטכנולוגיה של הרדיו.
3. הלומד יבין את תהליך ההסתגלות של הרדיו לסלולריות.
4. הלומד יבין כיצד התפתחו רשתות הרדיו המדולות.
5. הלומד ידע להשוות בין התפתחות רשתות הרדיו להתפתחות תופעת 'אילי העיתונות'.
6. הלומד יבין את השפעת התקשורת האלקטרונית על התקשורת העכשווית.

בוגליאופסיה	הערות דיסקיות	מושגי יסוד	לו"ז	הנושא
<p>מספני, ד' (1993). תקשורת המונים האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 185-175.</p>	<p>חשוב לבסס זיון על חוויות הלומדים.</p>	<p>בו-זמני, הגבלת מרחק</p>	<p>1 שעה</p>	<p>מכונתני של הרדיו</p>
<p>שנער, ד' (1996). תקשורת: טכנולוגיה, חברת, תרבות. האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 51-58.</p> <p>מספני, ד' (1993). תקשורת המונים. האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 177-172.</p>	<p>לעמוד על השינוי התרבותי-חברתי בעקבות האפשרות להעביר מסרים למרחקים גדולים.</p> <p>צפייה בסרט טיטניק ובחינת המשמעות של כשל שידור הרדיו.</p>	<p>מסרים למרחק, אמתת חשמליים</p>	<p>1 שעה</p>	<p>פיתוח הטכנולוגיה של הרדיו</p>
<p>מספני, ד' (1993). תקשורת המונים. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 177-185.</p>	<p>דיון על תפקוד הרדיו היום לעומת העבר.</p> <p>הדגמת השוני בין תחנות רדיו בבעלות שונה באמצעות ניתוח מפת התקשורת בישראל וחוויות האזנה של הלומדים.</p>	<p>'זמן שידור', תחנות רדיו ציבוריות, תחנות רדיו מסחריות, שעות שידור, שידור חי</p>	<p>2 שעות</p>	<p>התפקידים האינסטרומנטליים של הרדיו לפני היוזן כלי בידוריי</p> <p>הרדיו כמכשיר ביתי</p>
<p>מספני, ד' (1996). תקשורת המונים. האוניברסיטה הפתוחה.</p>	<p>השוואה בין שתי תקופות: התקופה שבה היה הרדיו ערוץ מרכזי, לעומת התקופה שבה הטלוויזיה היא ערוץ מרכזי.</p> <p>דיון על המתמחות התופעה של 'ברוני תקשורת' בארץ.</p>	<p>מלך התקשורת</p>	<p>2 שעות</p>	<p>הרדיו מלך התקשורת והתפתחות רשתות רדיו</p>

פרק י"א: שלבים בהתפתחות הטלויזיה

לפרק זה יוקדשו 5 שעות (מתוכן 3 שעות חובה)

מטרות כלליות

- להקנות הבנה ולפתח יכולת הערכה וביקורת על מקומה של הטלויזיה בחיי הפרט, החברה והתרבות
- להקנות ידע על תהליך ההתפתחות של הטלויזיה

מטרות אופרטיביות

1. הלומד יבין את תפקידה של הטלויזיה כמקור מידע, תרבות ובידור.
2. הלומד יבין את מקומה של הטלויזיה במשפחה ובחברה.
3. הלומד ידע ויבין כיצד ומתי התפתחה הטלויזיה.
4. הלומד ידע להעריך ולבקר את תפקידה של הטלויזיה כאמצעי לתיעוד היסטורי.
5. הלומד ידע ויבין את השוני בין שידור באוויר לטלויזיה בכבלים.
6. הלומד יבין את תהליך ההתפתחות המתמשך של טכנולוגיות תקשורת ואת השפעת התפתחות זו על התנהגות הצרכנים.
7. הלומד ידע ויבין את תהליך ההתפתחות של הטלויזיה בישראל.

הטלויזיה

הנושא	ל"ז	מושגי יסוד	הערות דידיקטיות	ביבליוגרפיה
מקומה של הטלוויזיה בחיי הפרט, המשפחה והחברה	3 שעות	סיפורים ושימושים, תרבות ופנאי	הגדרת עקרונות והכללות על בסיס ניסיון החיים של הלומדים.	כספי, ד' (1995). תקשורת המונים , כרך ב', האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 52-57. למיש, ד' (1994). חופש לצפות , רכס, עמ' 31-19.
תהליך ההתפתחות של הטלוויזיה	2 שעות	שידור חי, שידור ישיר, טכנולוגיית כבלים, שידור חללית	חשיבות רבה להבנת הגרף המוצג בספרו של כספי, ד', תקשורת המונים , כרך א', עמ' 117. גרף זה ממחיש את השפעתו של כל ערוץ חדש על שאר הערוצים.	כספי, ד' (1993). תקשורת המונים , כרך א', האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 186-194.

פרק יב: התפתחות האינטרנט

לפרק זה יוקדשו סך הכל 4 שעות

מטרות כלליות:

- לפתח הבנה של תהליך ההתפתחה של תקשורת מחשבים והשלכותיה של טכנולוגיה זו על החברה, התרבות, המדע והכלכלה

מטרות אופרטיביות:

1. הלומדים יכירו את תהליך ההתפתחות של תקשורת מחשבים.
2. הלומדים יכירו את השימושים והסיפוקים המונוניים של האינטרנט.
3. הלומדים ידעו להבחין השימושים המסחריים, המדעיים והחברתיים של האינטרנט.
4. הלומדים ידעו ויבינו את עקרון חופש המידע וחופש הביטוי כפי שהוא מתממש באינטרנט.
5. הלומדים יבינו את השפעתו של האינטרנט על תקשורת המוונים.
6. הלומדים יבחנו את תפקידו והשפעתו של האינטרנט במשפחה ובחברה.

האינטרנט

ביבליוגרפיה	הערות דידקטיות	מושגי יסוד	לוח"ז	הנושא
טוקטלי אורן (2000), מדיניות תקשורת בישראל , האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 102-107.		תקשוב, מידע ממוחשב, דואר-אלקטרוני	1 שעה	מהי תקשורת בין מחשבים?
		רשת תקשורת בין מחשבי הבנקים, מחשבי המוסדות והמשרדים השונים, מרכיבות טלפון ממוחשבות, דאר אלקטרוני ועוד...	1 שעה	תהליך ההתפתחות של תקשורת מחשבים ולאיינטרנט
	שיחה: אילו שימושים של תקשורת מחשבים אתם מכירים בסביבתכם הפרטית והציבורית מוסדית?	תשלום בכרטיסי אשראי, הוצאת כסף מכספומט, אינטרנט: חיפוש מידע, חיפוש אנשים, הזמנת מוצרים ושירותים, בידור, משחקים, ועוד ועוד	2 שעות	שימושים שונים של תקשורת מחשבים ואיינטרנט
וולמן, י', אדוני, ח' וחינה, י' (עורכים). זכרים אחדים , א', מנון ון-ליר, ירושלים, עמ' 169-165.	רצוי לארגן עבודה בקבוצות. כל קבוצה תציע מקבץ של השפעות. המורה ירשום על הלוח את כל ההצעות.		2 שעות	השפעות האינטרנט על הפרט והחברה, השפעה על: הדגלי קנייה, יחסים במשפחה, קשרים חברתיים, עבודה, לימודים, יציאה מן הבית, צריכת אמצעי תקשורת אחרים

פרק י"ג: מסרי שכנוע - פרסומת

לפרק זה יוקדשו 10 שעות (מתוכן 7 שעות חובה)

מטרות כלליות

- לפתח אצל הלומד גישה בקורחתית לפרסומת ומודעות להשפעותיה

מטרות אופרטיביות

1. הלומד ידע לזהות פרסומות בערוצי תקשורת שונים.
2. הלומד יבין את מטרות הפרסומת.
3. הלומד ידע ויבין את מאפייני הפרסומת.
4. הלומד יבין מהו קהל יעד.
5. הלומד ידע ויבין את אסטרטגיות הפרסום העיקריות.
6. הלומד יבין כיצד פועלת הפרסומת.
7. הלומד ידע לנתח את 'העולם' כפי שהוא מצטייר מהפרסומת.
8. הלומד ידע ויבין את השפעותיה האפשריות של הפרסומת.
9. הלומד יבין את תהליך קבלת ההחלטות של האדם.
10. הלומד יפתח יכולת הערכה וביקורת על פרסומות.

פרסומות

ביבליוגרפיה	הצרות דידקטיות	מושגי יסוד	ל"ז	הנושא
<p>בן אליעזר, י' (1990). הממלכה השבעיית. המכללה למנהל, עמ' 121-134.</p> <p>והל, א' (1993). כדאי - מבוא לפרסומות ולתעמולה, לבתי ספר על יסודיים. מט"ח - מרכז לטכנולוגיה חינוכית.</p> <p>בר, ד', הופשטטר, ד' וגרמי, ב' (תשנ"ח). מפגשים סביב הטלוויזיה. מעלות, עמ' 105-93.</p>	<p>איתור זיהוי פוטומות בעיתונות יומית, בשבעונים במסופים, בכתיבת עת, במשדרי רדיו ובמשדרי טלוויזיה.</p> <p>חשוב להתייחס לפורמטים, למיקום, לגרפיקה, למלל, לקולות ולצלילים.</p> <p>גם נשאו זה מזמן דיון המבוסס על ניסיון החיים של הלומדים.</p>	<p>מסרי שכנוע, פרסומת מסחרית, פרסומת מפלגתית(תעמולה), תשדירי שירות לציבור, שכנוע, השפעה, עמדה, השפעה על הרגש, השפעה על החשיבה (השפעה קוגניטיבית), השפעה על התנהגות</p>	<p>2 שעות</p>	<p>פרסומות ומטרות הפרסומת</p>
	<p>זיהוי מאפיינים ואסטרטגיות באמצעות פירוק והרכבה (אנליזה וסינתזה) של פרסומות בערוצים שונים.</p> <p>הכנת פרסומות על-פי כללים מקצועיים: אפיון המוצר, אפיון קהל היעד, הדרך למשוד תשומת לב, התוכן וכו'.</p>	<p>קהל יעד, אפיון המוצר, קודים וסמלים, סטראטגייתם, סקר שווקים, תנאי רכישה, מערכת שיקולים, שיקול דעת</p>	<p>2 שעות</p>	<p>מאפייני הפרסומות, אסטרטגיות פרסום</p>
<p>כספי, ד' (1994). תקשורת המונים, כרך ב'. האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 12-19.</p> <p>למיר, ד' (1994). החופש לצפות. רכס, עמ' 153-149.</p>	<p>עבודה על-פי תרגילים המופיעים במפגשים סביב הטלוויזיה, עמ' 105-98.</p>	<p>הלומדים יצפו ברצף של פרסומות ויחארו את העולם שמשקפת' הפרסומות, על-פי פרמטרים שונים, כגון: נשים, גברים, דרכי בילוי, הגיל הממוצע, בילויים, אישה אידיאלית, גבר אידיאלי וכו'. מתוך 'פירוק' זה יסייע המורה ללומדים להגדיר עקרונות והכללות.</p>	<p>1 שעה</p>	<p>השוואה בין העולם על-פי הפרסומות ובין המציאות</p>
			<p>2 שעות</p>	<p>ניתוח והערכה של פרסומות</p>

פרק י'ד: חקר השפעות התקשורת

לפרק זה יוקדשו 12 שעות (מתוכן 6 שעות חובה)

מטרות כלליות

- להקנות ידע והבנה של חקר השפעות תקשורת ההמונים
- לפתח הבנה של הקשר בין תהליכים חברתיים ובין התפיסות של השפעת התקשורת
- לפתח מודעות והבנה לקיומן הבן-זמני של תפיסות שונות במחקר

מטרות אופטימיות

1. הלומד ידע ויבין את המושג 'השפעה' על כל גווניו.
2. הלומד יבין את השאלות שבהן עוסק חקר השפעות התקשורת.
3. הלומד ידע ויבין את הרקע להתפתחות התפיסה של התקשורת כבעלת השפעות חזקות.
4. הלומד ידע ויבין את הסיבות לשוני בפינוח המסר.
5. הלומד ידע ויבין את הרקע לשינוי בתפיסת השפעות התקשורת ולהתפתחות התפיסה של השפעות מוגבלות.
6. הלומד ידע, יבין ויפתח יכולת יישום, הערכה ובקורת של גישת הסיפוקים והשימושים ושל הגישה הדנה בזרימה דו-שלבית של השפעות.
7. הלומד ידע ויבין מגוון גישות עכשוויות בחקר השפעת התקשורת.
8. הלומד ידע ליישם את נושא ההשפעות על ידי ניתוח תכנים שונים מן התקשורת.

חקר השפעות התקשורת

ביבליוגרפיה	הערות דיקטיות	מושגי יסוד	ל"ז	הנושא
כספי, ד' (1994). תקשורת המונים , כרך ב'. האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב, עמ' 16-12.	דיון המבוסס על ניסיון חיים +דוגמאות מן המקראה והמדלת +דוגמאות עקרוניות	המרה (שינוי), חיזוק, עיצוב	1 שעה	אפיונים של השפעת התקשורת
כ"ל		השפעה מכוונת, השפעה בלתי מכוונת	1 שעה	במה עוסקים מחקרי השפעות התקשורת?
כ"ל		אמונה, התנהגות	1 שעה	על מה משפיעה התקשורת?
כספי, ד' (1994). תקשורת המונים , כרך ב', עמ' 22-33.	עבודה בקבוצות: כל קבוצה תגדיר גורם אחד	דיקטטור, השפעה ישירה	1 שעה	הרקע לתפיסת התקשורת כבלעת השפעות חזקות
	פענוח מסרים וזיהוי הגורמים לשינוי בפענוח		1 שעה	הבלים בין מסך לפענוח
כספי, ד' (1994). תקשורת המונים , כרך ב', עמ' 34-51.			1 שעה	הרקע לשינוי בתפיסת המחקר על השפעות התקשורת: השפעות מוגבלות
כ"ל	ביסוס הדיון על ניסיון החיים של הולמדיס	מנהיגי דעה, קבוצות ראשוניות	2 שעות	זרימה די-שלבית
כספי, ד', תקשורת המונים , כרך ב', עמ' 52-56.	כ"ל	תרבות הפנאי בישראל, תרבות ותקשורת, קבוצות ראשוניות, צרכים: רגשיים, שכליים, לאומיים; צורכי השתייכות	3 שעות	סיפוקים ושימושים
כספי, ד', תקשורת המונים , כרך ב', עמ' 62-123.	שימוש רב במשדרי טלוויזיה ודיון על השפעות אפשריות על-פי-אסכולת התברות ואסכולת פער הידע. סיכום עקרונות.	טווח קצר, טווח ארוך, השפעה מידית, תקשורת מעצבת, פער הידע, תברות	1 שעה	חקר השפעות התקשורת בתקופתנו

מקורות למורה לתקשורת

ביבליוגרפיה נבחרת

תקשורת – כללי (עיתונאות, חופש הביטוי ודמוקרטיה, יחסי התקשורת עם הציבור והממשל)

אורן, ר' (תשנ"ט) **צילום כחול-לבן: תקשורת צילומית בתולדות הציונות והמדינה**. ת"ל, הוצאת מעלה.

בן אליעזר, י' (1990) **הממלכה השביעית**. תל אביב: המכללה למנהל. [כולל גם את נוסח פסק הדין של השופט אגרנט בנג' צ' חברת קול העם בע"מ ועיתון "אל אתיחאד" נגד שר הפנים]

ברק, א' (1994) כבוד האדם כזכות חוקית. **הפרקליט, מ"א, תשנ"ג** – ג"ד.

ברק, א' (1997) המסורת של חופש הביטוי בישראל ובעיתותיה. **דברים אחדים**, 2 (עמ' 26-34).

גוטמן, ר', מרכז (1998) **ספר השנה של העיתונאים**. תל אביב: איגוד העיתונאים. [כדאי להכיר גם את ספרי השנה של העיתונאים משנים אחרות]

גורן, ד' (1986) **תקשורת ומציאות**. ירושלים: כתר.
גורן, ע' (1997) **"זהנה וידעה שנתקבלה זה עתה"**: ירושלים: כרמל.

האזרחי, י' (1997) מיתוס על אינפורמציה ודמוקרטיה. **דברים אחדים**, 2 (עמ' 26-19). ירושלים ותל אביב: מכון ון ליר, הוצאת הקיבוץ המאוחד והאוניברסיטה העברית.
וורמן, ד' (1997) המרחב הציבורי של הברמאס: ניסיון מחשבת או ניסיון היסטורי? **דברים אחדים** (עמ' 34-46). ירושלים ותל אביב: מכון ון ליר, הוצאת הקיבוץ המאוחד והאוניברסיטה העברית.

וימן, ג' (1997) שעת חסד: תפקידי התקשורת הישראלית לאחר רצח רבין. בתוך ד' כספי (עורך) **תקשורת ודמוקרטיה בישראל**. ירושלים ותל אביב: מכון ון ליר והוצאת הקיבוץ המאוחד.

טוקטלי, א' (1999) **מדיניות התקשורת בישראל**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

כספי, ד' (1990) **ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל**. יחידה 10: תקשורת ופוליטיקה.

האוניברסיטה הפתוחה: תל-אביב.

כספי, ד', עורך (1995) **תקשורת המונים** (מקראה). תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

כספי, ד' (1993) **תקשורת המונים**, כרך א', תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

- כספי, ד' (1995) **תקשורת המונים**, כרד ב'. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- כספי, ד' ולימור, י' (1986) **המתחכמים**. תל אביב וירושלים, עם עובד והאוניברסיטה העברית.
- כספי, ד' ולימור, י' (1996) **תקשורת המונים**, כרד ג'. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- כספי, ד' ולימור, י' עורכים (1998) **אמצעי תקשורת המונים בישראל**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- כ"ץ, א' והאז, הדס, ראשי צוות (2000) **תרבות הפנאי בישראל**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- ליבס, ת' וטלמון, מ', עורכות (2003) **תקשורת כתרבות**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- לימור, י' ומן, ר' (1997) **עיתונאות**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- מרדור, ד' (1997) על דמוקרטיה ישירה ותפקידי העיתונות. **דברים אחדים**, 1 (עמ' 15-19). ירושלים ותל אביב: ון ליר, הקיבוץ המאוחד והאוניברסיטה העברית.
- נגבי מ', (1999) חופש העיתונות בישראל. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל.
- סלומון, ג' (1993) **תקשורת**. תל אביב: ספריית הפועלים.
- פוסטמן, נ' (2000) **בידור עד מוות**. תל-אביב: ספריית הפועלים.
- קרניאל, י' (1997) חופש הביטוי באינטרנט. **דברים אחדים**, 2 (עמ' 186-165). ירושלים ותל אביב: הקיבוץ המאוחד והאוניברסיטה העברית בירושלים.
- רועה, י' (1994) **שבע פתיחות בתקשורת ובעיתונות**. אבן יהודה: רנס.
- שנער, ד' (1996) **תקשורת: טכנולוגיה, חברה, תרבות, יחידה 5**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- שנער, ד' (1997). תקשורת: טכנולוגיה, חברה, תרבות, יחידה 5. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

קולנוע וטלוויזיה

- אבישר, א' (1995) **אמנות הסרט**. האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב
- גרק, נ', לובין, א' ונאמן, ג' (1998) **על קולנוע ישראל**. האוניברסיטה הפתוחה.
- יבין, ח' (1993) **כתב טלוויזיה**. תל-אביב דביר.

כהן, מ' (1997) **צופים ויוצרים**. תל אביב: מטח.

ליבס, ת' (1997): Talk Shows: המרחב הציבורי החדש? בתוך ד' כספי (עורך), **תקשורת ודמוקרטיה בישראל** (עמ' 141 – 153). ירושלים ותל אביב: מכון ון ליר והוצאת הקיבוץ המאוחד.

פרידמן, א', **על הקולנוע הישראלי**, הוצאת טח"י [חוברת וקלטות ווידאו].

פרמינגר, ע' (1995) **מסד קסם**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

קלר, ה' (1994) **לדעת לעצות**. ירושלים: תל.

תעמולה ופרסומת

הורניק רליבמן (1994) **פרסום**, כרד א. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

הורניק רליבמן (1996) **פרסום**, כרד ב. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

והל, א' ואנוש ה' (1993) **כדאי: מבוא לפרסומת ולתעמולה**, לבתי ספר על יסודיים. תל-אביב: מטח.

תוכניות לימודים, חינוך לתקשורת, תקשורת קהילתית

אלוני, נ' (1998) **להיות אדם (ירדלים בחינוך הומניסטי)**. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

באלין, ד' **חוזר המפמ"ר לתקשורת ולקולנוע**.

באלין ד' ובר, ד' **פתיחת תחנת רדיו חינוכי – נייר עמדה**.

בר, ד' (1998) הוראת תקשורת במסגרת תעודת גמר ממשלתית (תג"ת). **גדיש: ביטאון לחינוך מבוגרים**, ד'.

בר ד' (1999) **כשרים, קשרים ותקשורת**. ירושלים: משרד החינוך, האגף לחינוך מבוגרים.

בר, ד' (1998) **צופים ויוצרים: ידע עולם באמצעות טלוויזיה**. משרד החינוך התרבות והספורט, האגף לחינוך מבוגרים.

בר, ד', הופשטטר, ד וגרמן, ב' (תשנ"ח) **מפגשים סביב הטלוויזיה**. ת"ל, הוצאת מעלות.

- גיל, ו' (תשנ"ד) **אקטואליה על המסך**. מנהל תברה ונוער.
- גלעזר, מ' ובר, ד' (2000) הפרדוקס הביקורתי והכיתה כמרחב ציבורי. **פנים**, 14: 40-50.
- הר-תאן, רות (1991) **בקשר לתקשורת**. המנהל הפדגוגי וסמינר הקיבוצים.
- ישור, נ' (תשנ"ז) **חופש הביטוי ותקשורת המונים**. משרד החינוך והתרבות, האגף לתוכניות לימודים. תל אביב: מעלות.
- כהן, מ' (1997) **צופים ויוצרים**. תל אביב: מטח.
- למישי, ד' (1994) **החופש לצפות**. אבן יהודה: רכס.
- למישי, ד' (1997) תוכנית הטלוויזיה WWF: בית הספר כזירת היאבקות. בתוך ח' אדוני וי' רועה (עורכים), **דברים אחרים**. ירושלים: מכון וזן ליר.
- למישי, ד' (2002) **לנדול עם הטלוויזיה**. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- מרכוס, א' (עורך) **צפייה על תנאי**. ירושלים: בית הספר לעובדי הוראה בכירים.
- מסטרמן, ל' (1997) מהפכת החינוך לתקשורת. בתוך **חינוך במבחן הזמן**. תל אביב: רמות.
- פוסטמן, נ' (1986) **אובדן הילדות**. תל אביב: ספריית הפועלים.
- פרילוק, נ' (1994) **לקרא קריקטורה – ולחיך**. משרד החינוך והתרבות, האגף לתוכניות לימודים.
- תירוש, ק' ושרגאי, ע' (1998) **יונה לבנה**. האגף לתוכניות לימודים. תל-אביב: מעלות.
- תמיר, א' (1993) **טלוויזיה אחרת (ערוצים פתוחים בקהילה)**. תל-אביב: המכללה למינהל.
- חינוך לצפייה בטלוויזיה ובקולנוע: תוכנית לימודים לחטיבת הביניים**.
- תקשורת המונים: תוכנית לימודים לחטיבה עליונה**.
- Flitterman-Lewis, S. (1987) Psychoanalysis, film and television. In R. Allen (ed.), **Channels of Discourse** (pp.42-78).
- Gerbner, G.L. (1980) The Mainstreaming of America: Violence profiles. **Communication**, 30: 10-2

- Pugente, J. and O'Malley, M. (1999) **More Than Meets the Eye**. Toronto: McClelland & Stewart Inc.
- Swan, K., Meskill, C. & Demaio, S. (eds.) (1998) **Social Learning from Broadcast Television**. New Jersey: Hampton Press, inc
- Portter, W.J. (2001) **Media Literacy**. London: Sage Publication.

אתרים

1. שימוש זהיר באינטרנט:
<http://noar.education.gov.il/htbin/bbsunit/noar/bbs.cgi?forum=addiction&task=list>
2. פורום המורים לתקשורת:
<http://www.orianit.org/dk/default.asp?fid=0>
3. דיונים בתקשורת:
<http://www.rashut2.org.il>